MOCCA
EXPERTISECENTRUM CULTUURONDERWIJS

HANDREIKING VOOR HET SCHRIJVEN VAN EEN CULTUURPLAN

Waarom een cultuurplan?

Een cultuurplan helpt scholen om hun ambities op cultuureducatie concreet te maken. Het maakt zichtbaar wat een school belangrijk vindt in de ontwikkeling van haar leerlingen en hoe kunst en cultuur een plek krijgen in het dagelijks onderwijs. Zo ontstaat er samenhang, richting en ruimte om bewust keuzes te maken die passen bij de identiteit van de school.

Het schrijven van een cultuurplan is daarmee niet alleen een formele stap, maar vooral een kans om met het team in gesprek te gaan over wat je leerlingen wilt meegeven in hun culturele ontwikkeling.

De gemeente Amsterdam ziet cultuur als een vanzelfsprekende basisvaardigheid voor de brede ontwikkeling van leerlingen en hun toekomstige participatie in de maatschappij.

Binnen het Amsterdamse onderwijs is het cultuurplan bovendien een voorwaarde om gebruik te kunnen maken van het Basispakket Kunst- en Cultuureducatie van de gemeente. Het plan ondersteunt daarmee niet alleen de ontwikkeling binnen de school, maar draagt ook bij aan de gezamenlijke ambitie in de stad: ieder kind de kans geven om kunst en cultuur te ervaren, te ontdekken en zich daarin te ontwikkelen.

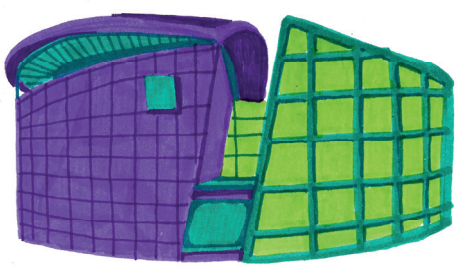

EXPERTISECENTRUM CULTUURONDERWIJS

Inhoudsopgave

4 Inleiding
5 Visie en doelen
8 Huidige en gewenste situatie
11 Plan van aanpak
12 Organisatie en taakverdeling
14 Succesindicatoren en evaluatie
15 Begroting

Inleiding

Begin je cultuurbeleidsplan met een korte inleiding. Omschrijf wat we onder cultuureducatie verstaan en waar het cultuurbeleidsplan over gaat. Benoem ook voor wie je het plan schrijft en wie ermee gaat werken.

Onze school in het kort

Wie zijn wij?
Elke school heeft een eigen karakter. Voordat we naar cultuur kijken, zoomen we eerst even uit:

1. Leerlingaantal en populatie (samenstelling, achtergrond).
2. De onderwijsvisie van de school.
3. Wat typeert jullie school? Wat maakt jullie school bijzonder? Omschrijf dit in drie zinnen.

Bronnen:
Het schoolplan of de schoolgids

Visie en doelen

Waarom cultuureducatie?

Visie cultuureducatie

Wat is jullie visie op cultuureducatie? Waarom vinden jullie kunst en cultuur belangrijk en hoe dragen kunst en cultuur bij aan de ontwikkeling van leerlingen? Waar willen jullie als school naartoe?

De visie beschrijft de langetermijnambitie van de school. Deze geeft richting en laat zien waar jullie naartoe werken: de stip op de horizon. Een goede visie is kort, krachtig en inspirerend en wordt gedragen door zowel de directie als het team.

Let hierbij op:

- De visie sluit aan bij de bredere schoolvisie.
- Het is duidelijk waarom cultuureducatie belangrijk is voor jullie leerlingen.
- De visie is beknopt en concreet.

Vraag je Mocca-adviseur naar de verschillende visietools. De adviseur kan samen met jou een creatieve visie-inspiratiesessie ontwikkelen en geven aan je team.

Voorbeeldvisies:

'Cultuureducatie is voor ons de verbindende schakel tussen school en samenleving. Het helpt kinderen uit te groeien tot zelfstandige, veerkrachtige individuen met een sterke eigen identiteit en een bewuste plek in de wereld. In een diverse stad als Amsterdam is het essentieel dat leerlingen kennismaken met uiteenlopende kunst- en cultuurvormen. Door te experimenteren, te ervaren en vooral zelf te maken, ontdekken zij nieuwe werelden, ontwikkelen zij hun verbeeldingskracht en vergroten zij hun empathisch vermogen.
Zo staat in onze cultuureducatie het creatieve maakproces centraal, waarbij leerlingen worden uitgedaagd om hun ideeën en gevoelens vorm te geven.'
(visie van een Amsterdamse school)

Op de Theo Thijssenschool willen wij dat leerlingen de ruimte krijgen om zich te uiten, ieder in een **eigen taal**. Op de Theo Thijssenschool willen wij leerlingen een creatief proces laten doorlopen en ze daarvan laten leren, steeds opnieuw, als **eigenaar**. Door ze op onderzoek te laten gaan, te laten creëren, presenteren, maar ook te reflecteren.
Op de Theo Thijssenschool willen wij de **eigenheid** van de leerlingen stimuleren, de **eigen buurt** laten verkennen (van vroeger tot nu) en onze **eigenwijze** leerlingen een stukje wijzer laten worden.
(visie Theo Thijssenschool)

Doelen voor cultuureducatie

Wat beschrijf je in je cultuurplan:
In het cultuurplan beschrijf je welke doelen jullie met cultuureducatie willen bereiken en wat leerlingen aan het einde van hun schoolloopbaan hebben geleerd, gemaakt en ervaren. Deze doelen koppel je aan de kerndoelen kunst en cultuur (35, 36 en 37).

De uitwerking kan plaatsvinden aan de hand van leerdoelen. Leerdoelen zijn vergelijkbaar met culturele competenties. Ze geven aan wat een leerling kan ontwikkelen door middel van cultuureducatie en op welke manier.
Je maakt als school concreet hoe deze doelen zichtbaar worden in de praktijk: wat leerlingen doen, welke vaardigheden zij ontwikkelen en hoe dit zich opbouwt door de jaren heen.

Daarnaast kan je ook je eigen schooldoelen formuleren. Deze beschrijven wat jullie als school willen versterken of ontwikkelen op het gebied van cultuureducatie. Denk bijvoorbeeld aan deskundigheid van leerkrachten, samenhang tussen disciplines en andere leergebieden of aansluiting bij de leerlingenpopulatie.

Culturele competenties:
Een culturele competentie is een vaardigheid die je helpt om kunst en cultuur beter te begrijpen, toe te passen en te beleven.
Je hebt de volgende culturele competenties:

- Onderzoekend vermogen (vragen stellen en experimenteren)
- Creërend vermogen (zelf kunst maken)
- Reflecterend vermogen (nadenken over kunst en eigen werk)
- Receptief vermogen (kunst ervaren en begrijpen)
- Vermogen om samen te werken
- Vermogen om zich te presenteren

Kerndoelen kunst en cultuur:
De kerndoelen voor kunst en cultuur vormen het landelijke, wettelijke kader voor het onderwijs. Scholen zijn verplicht hieraan te voldoen en geven er binnen hun eigen onderwijspraktijk invulling aan.

De nieuwe kerndoelen richten zich op drie onderdelen: het ontwikkelen van **artistiek-creatief vermogen**, het **maken van kunstzinnige uitingen** en het **meemaken van kunst en cultuur**.

Zo ontwikkelen leerlingen zich als maker, deelnemer en beschouwer en leren zij kunst en cultuur te onderzoeken, ervaren, maken en betekenis te geven. Samenhang met andere leergebieden is hierbij essentieel. Kunst en cultuur staan niet op zichzelf maar zijn verbonden met het bredere leren binnen het onderwijs.

De kerndoelen kunst en cultuur 35, 36 en 37

Kerndoel 35: De leerling ontwikkelt artistiek creatief vermogen
De leerling ontwikkelt artistiek creatief vermogen.
A. Creatieve maak- en denkstrategieën
De leerling gebruikt creatieve maak- en denkstrategieën in een iteratief kunstzinnig proces en reflecteert op gemaakte keuzes.
B. Ontwikkelen van creatieve vermogens
De leerling onderzoekt het eigen artistiek creatief vermogen.
C. Betekenis geven
De leerling onderzoekt en waardeert betekenissen van kunst en cultuur.

Kerndoel 36: De leerling maakt kunstzinnige uitingen

A. Verbeelden en creëren

De leerling drukt zich zowel individueel als in samenwerking met anderen, betekenisvol uit in vormen van kunst.

B. Kunstzinnige technieken en vaardigheden

De leerling gebruikt technieken en vaardigheden bij het maken van individueel en gezamenlijk werk.

Kerndoel 37: De leerling maakt kunst en cultuur mee

A. Kunst en cultuur actief meemaken

De leerling neemt deel aan diverse kunstzinnige en culturele activiteiten en reflecteert op eigen ervaringen en die van anderen.

B. Kunst en cultuur in context

De leerling verkent de achtergrond van kunstzinnige en cultuurhistorische uitingen.

In de nieuwe kerndoelen kunst en cultuur staan vijf kunstdisciplines centraal: muziek, theater, dans, beeldend en film.

Scholen zijn verplicht minimaal drie leerlijnen kunst en cultuur aan te bieden: muziek, beeldend en minstens een discipline naar keuze uit dans, theater en film.

Letteren is geen aparte discipline meer en valt onder het leergebied Nederlands, maar blijft ook belangrijk binnen cultuuronderwijs en kan goed verbonden worden aan alle kunstvakken. Bijvoorbeeld: leerlingen schrijven een kort gedicht en vertalen dit vervolgens naar een beeldend kunstwerk, een korte filmscène of een choreografie. Zo ontdekken ze hoe dezelfde taal en betekenis binnen verschillende kunstdisciplines op een andere manier kan worden verbeeld.

Cultureel erfgoed wordt niet langer als een aparte discipline beschouwd, maar maakt binnen de kerndoelen voor kunst en cultuur deel uit van de doelzin: 'Verkennen van kunstzinnige uitingen, kunststromingen en erfgoed in cultuur' en vind je daarom terug in alle disciplines en bij andere leergebieden. Binnen cultuureducatie kan cultureel erfgoed gebruikt worden als inspiratiebron voor lessen, thema's en projecten. Denk bijvoorbeeld aan de geschiedenis van de buurt, tradities, gebouwen of verhalen uit de stad.

De nieuwe kerndoelen bieden verschillende mogelijkheden om cultureel erfgoed en letteren een plek te geven binnen cultuureducatie en vakoverstijgend onderwijs.

Vertaling van de kerndoelen naar het cultuurplan

In het cultuurplan beschrijf je hoe jullie invulling geven aan de kerndoelen kunst en cultuur. Daarbij maak je als school duidelijk welke drie kunstdisciplines centraal staan en welke keuzes hierin worden gemaakt. Ook beschrijf je hoe jullie de samenhang met andere leergebieden vormgeven en om welke leergebieden het daarbij gaat.

Daarnaast kun je in je cultuurplan ook je *schooldoelen* opnemen.
Schooldoelen gaan over wat de school als organisatie wil bereiken met cultuureducatie.

Voorbeelden:

- Leerkrachten vergroten jaarlijks hun kennis en vaardigheden op het gebied van cultuureducatie via training.
- De disciplines muziek, beeldend onderwijs en theater sluiten aan op de thema's waarbinnen we ons onderwijs vormgeven.
- De doorgaande lijn in onze kunstdisciplines beter borgen en zichtbaar maken.
- Het aanbod op het gebied van kunst, cultuur, religie, gebruiken en rituelen laten aansluiten bij de culturele diversiteit van onze leerlingen.

Huidige en gewenste situatie

Cultuur op school

Huidige situatie cultuureducatie

Wat leren onze leerlingen nu?

Verzamel eerst wat er al gebeurt.
Vaak doe je als school al meer dan je denkt. Denk daarbij niet alleen aan cultuureducatieactiviteiten voor leerlingen op school, maar ook aan projecten, uitstapjes, deskundigheidsbevordering van het team, ouderbetrokkenheid en samenwerking met culturele partners.

Geef een korte omschrijving van jullie huidige situatie

Denk daarbij aan de volgende vragen en onderwerpen:

- Hier zijn wij als school goed in:
- Ons lesprogramma en onze activiteiten binnen de disciplines theater, dans, beeldend, muziek, film bestaan uit:
- Samenhang met andere leergebieden.
  Tussen welke kunstdisciplines en leergebieden is er sprake van samenhang en vakoverstijgend werken en in welke mate?
- Deskundigheidsbevordering van teamleden.
  Welke deskundigheid is er binnen ons team al aanwezig op het gebied van kunst en cultuur en op welke manieren vergroten de kennis van cultuureducatie binnen het team?
- Samenwerking met het culturele veld
  Met welke culturele partners werken we samen?
- Ouderbetrokkenheid
  In hoeverre en op welke manier zijn ouders en verzorgers betrokken bij cultuureducatie op onze school?
- Naschools aanbod
  Welke kunst- en cultuuractiviteiten bieden jullie aan na schooltijd?

Analyse van wat wij nu doen:
Wat valt op? Wat gaat goed en minder goed?

Gebruik hiervoor de vier V's

Vasthouden:	**Verminderen:**
- Lesprogramma: - Samenhang: - Deskundigheid teamleden: - Samenwerking culturele partners: - Ouderbetrokkenheid: - Naschools aanbod:	- Lesprogramma: - Samenhang: - Deskundigheid teamleden: - Samenwerking culturele partners: - Ouderbetrokkenheid: - Naschools aanbod:
Versterken:	**Vernieuwen:**
- Lesprogramma: - Samenhang: - Deskundigheid teamleden: - Samenwerking culturele partners: - Ouderbetrokkenheid: - Naschools aanbod:	- Lesprogramma: - Samenhang: - Deskundigheid teamleden: - Samenwerking culturele partners: - Ouderbetrokkenheid: - Naschools aanbod:

Gewenste situatie cultuureducatie

Wat willen we:
Hoe zien we de toekomst?

Waar willen we naartoe en wanneer willen we daar zijn?

Voor welke periode is het cultuurplan bestemd? Een cultuurplan wordt doorgaans opgesteld voor een periode van vier jaar, maar kan ook voor een kortere periode van twee jaar worden gemaakt. Geef de periode in je cultuurplan aan.

Beschrijf hoe cultuureducatie er over twee tot vier jaar binnen de school uitziet.

Scholen zijn vanuit de kerndoelen kunst en cultuur verplicht om in ieder geval beeldend onderwijs en muziek aan te bieden, aangevuld met een derde discipline naar keuze (dans, theater of film). Uiteraard staat het jullie als school vrij om cultuureducatie breder in te zetten en meer disciplines een plek te geven binnen jullie cultuureducatie en onderwijs.

- Lesprogramma

Hoe ziet het lesprogramma en het activiteitenaanbod op het gebied van theater, dans, beeldende kunst, muziek en film eruit om de visie en doelen te realiseren, en welke drempels moeten hiervoor worden weggenomen?

- Samenhang met andere leergebieden

Hoe kunnen we samenhang met andere leergebieden realiseren en wat is daarvoor nodig?

- Deskundigheidsbevordering van teamleden:

Welke deskundigheid heeft het team nodig om de visie en doelen te realiseren?

- Samenwerking culturele partners:

Wat vraagt het realiseren van de visie en de doelen van onze samenwerking met de culturele omgeving?

- Draagvlak creëren:

Wat is er nodig om het draagvlak voor de visie, doelen, programma en activiteiten te vergoten.

- Ouderbetrokkenheid:

Wat is er nodig om ouders actief te betrekken bij cultuureducatie?

- Naschools aanbod:

Hoe kunnen we samenhangend en passend naschools aanbod realiseren dat aansluit bij de visie en doelen van de school?

Of gebruik deze tabel:

Nu-meting	**Analyse**	**Gewenste situatie**
Een beschrijving van de invulling en organisatie van cultuureducatie op dit moment.	Wat valt op? Wat gaat goed en minder goed? *De Vier V's wat willen we?* - Verminderen - Versterken - Vasthouden - Vernieuwen?	Waar willen we naartoe? Wat zijn onze ambities? Geef een globale omschrijving van hoe cultuureducatie er over twee tot vier jaar uitziet.
• Programma • Samenhang • Deskundigheidsbevordering • Samenwerking • Draagvlak • Ouderbetrokkenheid • Naschools aanbod	• Programma • Samenhang • Deskundigheidsbevordering • Samenwerking • Draagvlak • Ouderbetrokkenheid • Naschools aanbod	• Programma • Samenhang • Deskundigheidsbevordering • Samenwerking • Draagvlak • Ouderbetrokkenheid • Naschools aanbod

Plan van aanpak

Aan de slag

Wat zijn de concrete acties om de visie, doelen en gewenste situatie te realiseren?

Het plan van aanpak is een meerjarenplan van twee tot vier jaar. Hierin staan de acties voor de ICC'er, de directie en het team die nodig zijn om de visie en de ambities voor cultuureducatie te realiseren.

Gebruik hiervoor je visie op cultuureducatie, de doelen en de gewenste situatie.

Denk hierbij aan:

- Wat is je doel?
- Wat is belangrijk om snel aan te pakken?
- Wat is haalbaar in de komende periode?
- De werkwijze (het hoe)
- De betrokkenen
- Wanneer is het klaar?

Formuleer de beleidsdoelstellingen op een duidelijke manier, bijvoorbeeld SMART (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdsgebonden) of passend bij een opbrengstgerichte of ontwikkelingsgerichte aanpak die aansluit bij de school.

Voorbeeld van een plan van aanpak:

Wat	Wanneer	Wie	Hoe
Onderzoek naar leerlijn beeldend/methode	Schooljaar 20.. - 20..	Kennismaking werkgroep cultuur + team	Inspiratie workshops en testen verschillende lessen uit verschillende methodes
Implementeren leerlijn beeldend	20.. - 20..	Alle leerjaren	Structurele lessen op het rooster
Evalueren beeldende leerlijn	20.. - 20..	Werkgroep cultuur + team	Evalueren met het hele team Evalueren met de leerlingen
Onderzoek tweede discipline	20.. - 20..	ICC-er	Inspiratieworkshop tweede discipline

Organisatie en taakverdeling

Wie doet wat wanneer?

Beschrijf hoeveel tijd (in uren) beschikbaar is voor de cultuurcoördinator en hoe deze uren worden ingezet.

De gemeente Amsterdam benadrukt het belang van een vast aanspreekpunt voor cultuureducatie binnen de school. Daarom wordt van iedere school verwacht dat er een ICC'er wordt aangesteld met een vast minimumaantal uren per week:

- 2 uur per week voor kleine scholen (tot 200 leerlingen);
- 3 uur per week voor middelgrote scholen (200-600 leerlingen);
- 4 uur per week voor grote scholen (meer dan 600 leerlingen).

Wie organiseert wat voor cultuureducatie:
Geef aan hoe cultuureducatie binnen de school is georganiseerd (bijv. de rol van de ICC'er, team, directie en eventueel werkgroep).

Je kan hiervoor onderstaande tabel gebruiken:

Taak	ICC'er	Directie	Werkgroep	Teamleden
Ontwikkelt, schrijft en actualiseert het cultuurplan				
Beleidsontwikkeling				
Coördinatie op schoolniveau				
Motiveert en inspireert en stimuleert het team				
Initieert activiteiten en projecten met interne en externe partners				
Planning culturele activiteiten				
Contacten met de culturele omgeving				
Contacten met externe adviseurs, deelnemen aan ICC- netwerken en bijeenkomsten				
Deskundigheidsbevordering team				
Financiële planning				
Financiële verantwoording				
Fondsenwerving				
Interne communicatie				
Externe communicatie				
Regelmatig agenderen van cultuureducatie op team- en bouwvergaderingen				
Creëren van zichtbaarheid van cultuureducatie op school				
Evaluatie				

Succesindicatoren en evaluatie

Doen we de dingen goed en doen we de goede dingen?

Een cultuurplan leeft. Door jaarlijks te evalueren blijft het plan aansluiten bij de praktijk.
Formuleer hiervoor duidelijke en concrete succesindicatoren, wanneer is het plan geslaagd?

Denk aan:

- Er is een korte, jaarlijkse evaluatie opgenomen.
- Er is een uitgebreide evaluatie na twee of vier jaar beschreven.
- De manier van evalueren is concreet uitgewerkt (wie evalueer, wanneer en hoe).
- De evaluaties leveren bruikbare informatie op voor bijsturing en doorontwikkeling.

Met wie evalueer je?

- Interne partijen: de cultuurwerkgroep/cultuurcoördinatoren, groepsleerkrachten, vakdocenten, directie én leerlingen & ouders.
- Externe partijen: culturele instellingen, kunstenaars, Mocca.

Denk hierbij aan:

- Wat evalueer je?
- Wanneer evalueer je?
- Hoe evalueer je?

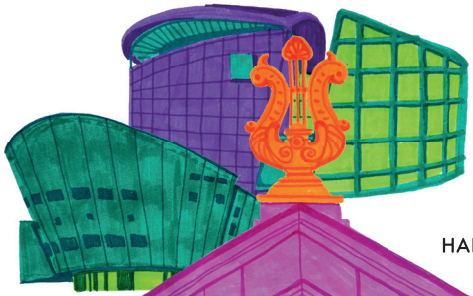

Begroting

Voorbeeldbegroting voor één schooljaar

Neem in het cultuurplan ook een globale begroting op. Beschrijf welke financiële middelen beschikbaar zijn voor cultuureducatie, waar deze middelen vandaan komen en hoe jullie het budget willen inzetten om de doelen uit het cultuurplan te realiseren.

Inkomsten		**Uitgaven**	
Bron	*Beschikbaar bedrag*	*Activiteit*	*Kosten*
Voucherbeheer	€ 25,- x 285 = **€ 7125,-** (€ 25,- per lln)	• Museumbezoek gr 1 t/m 8 • Theatervoorstelling gr 1 t/m 4 • Muziekvoorstelling gr 5 t/m8 • Project kunst themaweek schoolbreed • OBA	€ 7000,-
Lumpsum	€ 20,- x 285 = **€ 5700,-** (€ 20,- euro per lln)	Leermiddelen + deskundigheidsbevordering	€ 5700,-
Vloa vakdocent cultuur	€ 24,- x 285 = **€ 6840,-** (€ 24,- per lln: € 12,- gemeente + € 12,-school)	Muzieklessen onderbouw Vakdocent beeldend	€ 1500,- € 5000,-
Vloa burgerschapsvorming - gedeelde geschiedenis	€ 21,- x 285 = € 5985,- Hiervan wordt **€2500,-** ingezet voor kunst en cultuur	Project Wie ben Jij	€ 2500,-
Vakdocent muziek	13 uur per jaar (groepen 3 t/m 8)	Muziekdocent Muziekschool Amsterdam	13 uur per jaar
CMK4			
Eigen bijdrage uit schoolbudget			
Ouderbijdrage	€ 5,- x 285 = **€ 1425,-** (€ 5,- euro vanuit de ouderbijdrage totaal € 75,- wordt gebruikt voor evt. ov kosten)	OV kosten	€ 1000,-
Totaal		**€ 23.305,-**	**€22.700,-**

Voor de actuele cultuurbudgetten zie de Mocca website www.mocca.amsterdam